

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

2. An sit peccatum mortale optare, ut fornicatio esset licita? Et an hic actus, comederem carnes in Quadragesima, si Ecclesia non prohibuisset, careat culpa? Et quid, si quis diceret, occiderem ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76432)

5. Nota tamen hic pro praxi, posse dari ignorantiam inuincibilem de fornicatione simpliciter, saltem apud certas gentes destitutas Doctoribus, & scientia rerum moralium; nam etsi precepta Decalogi deducantur ex principiis per se notis, ut bonum amplectendum, malum fugiendum, & huiusmodi; tamen, quia non ita euidenter deducuntur; aliqua potest in hac cadere ignorantia probabilis. Quod enim fornicatio inferat damnum proli futurae, seu nasciturae, non ita facile ab omnibus perspicue cognoscitur. Quod inferatur iniuria in corpus mulieris, quando saltem ipsa consentit, vix estimari potest in soluta; unde nihil mirum, si possit cadere in hominem iusta ignorantia. Dixi, saltem apud certas gentes destitutas, &c. Quia apud Christianos degentes in Ciuitatibus, & Oppidis, in quibus sunt aliquando Conciones, instituntur pueri Christiana Doctrina, visitationes Episcoporum frequentantur, & cognitio aliqua traditur rerum ad finem pertinentium; vix credibile est posse dari eiusmodi ignorantiam, vt cum Angelo, Syluestro, & Nauarro tenet Azorius. Denique facillius potest ignorare fornicationem cum meretricibus expositis non esse peccatum, quam cum muliere vaga; multi enim vulgares homines sunt, qui nesciunt distinguere inter peccata permissa, vel non prohibita quoad penam, & non quoad culpam, & ex eo, quod non punitur fornicatio simplex, sed impune permittuntur meretricibus, putant etiam non esse peccatum ad eas accedere. Quod etiam in Ciuitatibus aliqui bene instructis in fide, & Religione, per sepe locum habet, vt bene norunt Confessarij. Vide Trullench in Decalog. 1. 2. lib. 6. c. 1. dub. 2. m. 3. cum Doctoribus citatis, quibus adde Syluium in 2. 2. D. Thomae q. 1. 4. art. 2.

6. Constat in supra dicta primò. Cum enim Durandus in 4. dist. 33. qu. 2. existimauerit (quamuis non sine graui errore) non autem fornicationem esse contra ius naturale, quanto magis id existimare possunt homines plane rudes, & quidem absque culpa, si nullum habeant instructorem? Secundò: quamuis precepta Decalogi deducantur ex principiis per se notis, non omnia tamen illic prohibita tam clarè deducuntur, vt nulla possit de aliquibus esse ignorantia probabilis: nam quod fornicatio inferat damnum proli nasciturae, non facile ab omnibus cognoscitur. Tertio meretricibus interdum publicè exponuntur, & permittuntur; homines autem agrestes, & prudentiorum doctrina destituti non bene discernunt inter ea; quae permittuntur tanquam minus mala, & ea quae tanquam licita exercentur. Verùm inter Christianos non apparet aliquem posse (saltem ordinariè) excusari per ignorantiam à fornicatione; cum satis iam sit prædicatum, prædiceturque frequenter, quod fornicatio sit peccatum mortale. Dico, saltem ordinariè; si quis enim inter Christianos, mutus, & surdus à natiuitate ignoraret fornicationem esse illicitam, partim ex eo, quod sit duri, agrestisque ingenij; partim quia nullus eum instruxit, neque (cum aliis scientibus, ac fortassis etiam inducentibus esset fornicatus) quisquam eum reprehenderit; forte excusari posset per ignorantiam.

7. Nota etiam ex superius dictis contra Caramuelem, fornicationem esse per se malam, neque villo vnquam casu posse esse licitam; cum cargat conuenienti modo, & ordine, quem natura ad educationem, & promotionem prolis instituit, ac requirit. Quapropter etsi mors cupiam intentaretur, nisi ad mulierem non suam accederet: non liceret ei accedere, vt nec si accedendo, posset quantumcumque bonum procurare toti Patriæ: quia non sunt faciendæ mala vt euentient bona. Si qua tamen persona amens, fornicationis actum committeret, aut si qua puella per vim, prorsus iniusta violaretur; non peccaret, quia deesset voluntarium, imò nec propriè foret actus fornicarius ex parte vel amentis, vel puella vim passæ, cum fornicatio importet congressum

voluntarium. Obseruat autem Toletus lib. 5. cap. 10. & Rodriguez part. 5. c. 2. num. 1. id quod de puella vim passa dicitur, non habere locum ex parte agentis: eo quod agens non agit absque consensu. In consensu autem est peccatum mortale.

8. Item quod dictum est de fornicatione, dicendum est etiam de pollutione contra eundem Caramuelem loco citato n. 1603. assentem, quod si Deus mollities non interdixisset, numquam esset mala, saepe esset bona, & aliquando obligatoria sub peccato mortali. Sed hæc opinio respuenda est, sicut de fornicatione diximus, & scio viros doctos has opiniones censura Theologica inuendas esse, existimare, quia adeo vehementer est delectatio, quæ in seminis effusione sentitur, vt illam homines tanquam bonum naturale vehementer sensibile maxime prosequantur, & propterea natura in omni euetu illius administrationem illis prouidè denegauit, si enim in aliquo casu eam illis concederet, euidentissimum periculum foret, vt homines ea passione abrepti sibi persuaderent causam passim iustam illius procurandæ habere: atque ita semen prodigerent, indeque fornicationes, adulteria, sodomia, & vniuersa alia luxuria vitia pullularent, & hanc ipsam rationem assignauit etiam Abulensis c. 5. qu. 84. in Matthæum, & addunt, non sic contingere in membri abscissione, quia dolor ipse in causa erit, vt non sibi persuadent, illam sibi facile licere, vt de se manifestum est. Huic ergo rationi adhæreo, est enim bona, & plenè satisfaciens, nec valet consequentia, quam aliqui in hunc modum inferebant; licet pollutionem desiderare ob sanitatem: ergo licet eam procurare ob eandem sanitatem. Sicut non valet etiam ista, licitum est desiderare mortem huius hominis iniqui: ergo licet illam procurare; nec etiam ista licitum est desiderare esse martyrum: ergo licitum est se occidere illius desiderij causa. Vide Sanchez de Matr. lib. 9. disp. 17. n. 16. Layman lib. 3. m. 15. & DD. citatos, quibus adde Ioan. Henriquez in 99. pract. sect. 8. quæst. 7.

RESOL. II.

An sit peccatum mortale, optare vt fornicatio sit licita?
 Et an hic actus, comederem carnes in Quadragesima, si Ecclesia non prohibuisset, careat culpa?
 Et quid, si quis diceret, occiderem inimicum, si hoc non esset peccatum, aut offensa Dei, & similia, an careant culpa?
 Et quid est sentiendum, si diceret, occiderem inimicum, si supplicium, aut infamiam non timerem? Ex part. 3. tit. 6. & Mile. 2. Ref. 47.

§. 1. Non semper esse peccatum mortale optare vt id, quod est intrinsecè malum, non esset malum, sed licitum, sed attendendum esse ex quo sine quis moueatur, docet Valquez in p. 2. disp. 116. c. 2. in fine, & ideo si quis id optaret, ex eo quod videretur ob suam fragilitatem sapius incidere in peccatum, non esset mortale.

2. At contrariam sententiam docet Azorius tom. 1. lib. 4. c. 6. qu. 10. Sanchez in sum. 1. lib. 1. c. 2. n. 13. Mol-felus in sum. 1. 1. r. 8. c. 8. n. 49. & alij; quia bonum totius naturæ, ac ordinis naturalis non potest postponi, ac eius immutatio, quæ grauissimum malum est, desiderari ob particulare luitius bonum.

3. Notandum est etiam hic obiter, vt aliam similem Quoad con-
 attingamus questionem, quod Layman in Theol. mor. tantum in
 lib. 1. r. 3. c. 6. n. 10. Sanchez, & Azor. vbi supra, asse- hoc §. in rō
 runt consensum conditionalem non esse mortalem, 6. tt. 1. ex do-
 & Trina Ref. 56. §. Quoad
 quando versatur circa res solo iure positio prohibitas, secus verò si versetur circa ea, quæ iure naturali sunt
 interdicta; & ideo hic actus, comederem carnes in Qua- autem
 dragesima,
 M 2

Sup. hac vi
 puella, lege
 infra doctri-
 nam Ref. 4.
 §. 5.

Quoad con-
 tantum in
 hoc §. in rō
 6. tt. 1. ex do-
 & Trina Ref.
 56. §. Quoad
 secus verò si
 autem

dragesima, nisi Ecclesia prohibuisset, caret culpa; hic vero non occiderem si non esset peccatum, aut offensa Dei; quia hoc vltimum absque sua malitia intelligi nequit, & conditio illa negans inuoluit contradictionem.

4. Verum Valentia *tom. 2. disp. 6. q. 4. punct. 4.* Sayrus *in Clauis Regim. lib. 8. c. 7. n. 28. & 29.* Salas *in p. 1. r. 1. 3. disp. 16. sect. 27.* Valquez *disp. 116. c. 2. n. 4.* & alij, docent quod quoties conditio omnem malitiam, & deformitatem ab actu auferat, excusat a peccato, secus autem si non auferat; & ideo non peccaret si quis diceret, occiderem inimicum, si mihi liceret, vel malum non esset; peccaret vero si diceret, occiderem inimicum, si supplicium, vel infamia non timerem. Rationes vero huius differentie apud Doctores citatos inuenies.

RESOL. III.

An sit maius peccatum inducere mulierem ad fornicandum, quam illam occidere? Ex p. 9. r. 3. & Misc. 3. Ref. 35.

§. 1. **R**espondeo, quod si prouocans directe, & per se intendit mortem spirituale mulieris, nimirum, si velit directe, vt amittat gratiam, simpliciter grauius peccat, quam occidens; secus vero quando per se primo, & directe solum intendit delectationem. Et suadetur primo supposito, hoc duo peccata posse tripliciter comparari: aut enim vtrumque nocentium mortis, scilicet, spirituales, & corporales; est in illis directe, & expresse intentum: aut vtrumque est indirecte volitum: aut tandem vnum directe, & alterum indirecte est volitum.

2. Quo supposito, ostenditur nostra conclusio: quando nocentium spirituale est directe, & formaliter volitum, tunc peccatum prouocandi mulierem in dicto casu est peccatum odij formalis proximi, & scandali: quod quidem cum directe sit contra charitatem est grauius, quam peccatum homicidij, quomodo cumque in illo sit volitum nocentium corporale, vt pote quia hoc tantum est peccatum contra iustitiam, ac proinde minus graue, sicut & reuerentia iustitie minus perfecta est, quam reuerentia charitatis: ergo. Secundo probatur: quia scandalum, ratione damni spiritualis tunc est speciale peccatum contra charitatem, quando aliquis directe, & per se intendit spirituales ruinas proximi: secus autem, quando tantum indirecte, & secundario illa intendit, vt ex his, quae communiter docent Theologi cum D. Thom. 2. 2. 9. 4. 3. art. 3. supponimus: sed in dicto casu, si prouocans mulierem velit directe eius mortem spirituales, tunc per se intendit spirituales ruinas proximi: secus vero, si eius nocentium spirituale indirecte intendat, ergo primo modo duntaxat constituitur peccatum illud in specie scandali, ac proinde grauioris malitiae: secus vero secundo modo, quia tunc non accipit speciem scandali, sed tantum prouocationis ad delectationem per se intentam: quae proinde minoris malitiae est, quam homicidium, quomodo modo in illo corporalis mors intendatur. Et ita hanc sententiam docet Lorca *in 1. 2. q. 73. art. 8.* & ibi etiam Caietanus quibus adde Valquez *ibi dem, disp. 102. c. 4. & 5.* cum Aluarez *disp. 137.*

3. Nota tamen, Curielem *in 1. 2. q. 73. art. 8. dub. 1.* absolute docere, inductionem ad fornicationem esse maius peccatum, quam homicidium: quia in tali casu prouocans ad fornicandum; peccat grauius grauitate essentiali, quam occidens mulierem: nam iste, licet peccet grauius grauitate essentiali, sed non totali, quae conflatur ex essentiali, & accidentalibus: grauior autem est malitia, quae conflatur ex essentialibus, & accidentalibus, quam illa, quae solum est essentialis: ergo grauior est in dicto casu malitia prouocantis, quam occidentis. Minor est nota, & maior probatur: quia mors spiritualis volita, etiam indirecte, est obiectum peius, quam sola mors corporalis: ergo tribuit actui peiorem speciem mali-

tiae. Sed tu ne deferas distinctionem primae sententiae.

RESOL. IV.

Quando femina violenter cognita a viro peccet, vel non peccet mortaliter?

Et an ad euitandam mortem, vel infamiam possit mulier pati externam corruptionem, non tamen consentiendo, sed merè passiuè se habendo?

Et in dicto casu quid est dicendum, si in muliere vim patiente adesse periculum consentiendi?

Ex quo etiam inferatur, quod si vir, & femina cohabitent cum manifesto periculo interna libidinis, & separari non possint sine ingenti periculo mortis, infamiae, vel scandalo, an sit licitum vna permanere cum eo periculo, & c.? Ex part. 3. r. 6. Misc. 2. Ref. 31.

§. 1. **R**espondeo, quod femina, quae violenter a viro aliquo cognoscitur, non peccat si duo habeat. Primo contrariam voluntatem non consentiendi eiusmodi copulae. Secundo, impedire quantum in se est talem violentum effectum, alioquin censeretur consentire: ideo tenetur impedire talem violentum cum clamore, cum conatu, & renuū corporis, & c. Et ita docent Adamus Tannerus *in part. 2. D. Thomae disp. 2. quest. 1. dub. 4. n. 56.* Valentia *10. 2. disp. 2. q. 1. punct. 3.* Filiucinus *tom. 2. r. 21. c. 2. n. 67.* Azor. *1. lib. 1. c. 9. q. 3. Reginald. 1. 2. lib. 22. c. 1. sect. 1. n. 20.* Syluius *in 2. 2. q. 1. 4. art. 2.* Bonacina *de legibus, disp. 2. q. 8. punct. 2. n. 2.* Sayrus *in Cluni Regia lib. 2. c. 2. n. 4.* Medina *in part. 2. D. Thomae 9. 6. art. 5. ad 2. & alij.*

2. Notandum est tamen, quod licet mulier, vt dictum est, non possit cooperari fornicationi, quia hoc est in se intrinsecè malum, & potius mortem sustinere debet, quam ad euitandam mortem potest mulier pati externam corruptionem, non tamen consentiendo, sed merè passiuè se habendo, quia non tenetur mortem sustinere, sed dum interitus non consentit eiusmodi copulae, & fecit, quod potuit ad illam vitandam, vt supra. Ita Sotus *de iust. lib. 5. q. 1. art. 5.* Nauarrus *c. 16. n. 1.* Rodriguez *in summa 1. 1. c. 290. n. 1.* Molleus *in summa 1. 1. r. 8. c. 2. n. 38.* & alij.

3. Sed plus addit Ioannes Salas *in p. 1. r. 3. disp. 3. sect. 1. num. 31.* nempe hanc sententiam esse veram, etiam si in muliere vim patiente, adesse periculum consentiendi; quia ait ille, saepe licet periculum peccati non fugere ad vitandam mortem, infamiam, vel aliud incommodum grauissimum, vt si vir, & femina cohabitent cum manifesto periculo interna libidinis, & separari non possint sine ingenti periculo mortis, infamiae, vel scandali, licitum erit vna permanere cum eo periculo, quod non amatur, nec temere suscipitur, sed necessitate quadam toleratur. Sic Salas.

4. Verum haec sententia displicet Molleus *ubi supra*, & multis Patribus Societatis Iesu, & nostrarum Religionis ab ipso consultis; & illam impugnat Martinez *tom. 1. in p. 2. quaest. 6. art. 5. dub. 1. ad art. 1.* & etiam Alphonsus Curielem *in p. 2. D. Thomae 9. 6. art. 5.* & ratio est, quia exponere se periculo consentiendi est secundum se actio mala moraliter respectu ipsius feminae, & prohibita praecipio naturali negativo, quod obligat semper, & in omni euentu. Ad exemplum vero, quod quoad cohabitationem adducit Salas, respondeo, quod non est intrinsecè malum, & in illo casu possunt per Confessarium adhiberi multa remedia. Dicendum est igitur cum Curielem *ubi supra*, quod si femina non timeat periculum consentiendi, videtur probabilis sententia eorum, qui dicunt, quod solum tenetur facere id, quod commode poterit, habita ratione periculi, in quo versatur: ita quod si ex voce ratione, aut alia resistentia possit sequi graue incommodum, vt mors infamiae, vel detrimentum